

NA POTI

POTOVANJA PAPEŽA FRANČIŠKA

ANDREA TORNIELLI

Andrea Tornielli

NA POTI

Potovanja
papeža Frančiška

Družina
2017

Uvod

LAMPEDUZA – VSTOPNA VRATA V RANE SVETA

V četrtek zjutraj, 7. marca 2013, je v vatikanski sinodalni dvorani na srečanju kardinalov pred konklavom buenosaireški nadškof Jorge Mario Bergoglio prvič in zadnjič nagovoril sobrate. Med nagovorom – za katerega je imel vsak kardinal na voljo pet minut, on pa ga je končal v treh in pol – je povedal, da si naslednjega papeža predstavlja kot »človeka, ki bo ob kontemplaciji in češčenju Jezusa Kristusa pomagal Cerkvi priti iz sebe in oditi na obrobja. Ne samo na zemljepisna, temveč tudi na bivanjska obrobja: v skrivnosti greha, bolečine, krivice, nevednosti in verske brezbriznosti; na miselna in obrobja vseh vrst bede.«

Šest dni kasneje se je argentinski kardinal prvič prikazal na osrednji loži cerkve svetega Petra kot papež Frančišek. V nauku prvega rimskega škofa, ki se je rodil in živel v enem od velemest južne poloble, je odnos med središčem in obrobjem odtlej močno navzoč. Gianni Valente je v članku za revijo Limes zapisal, da je Frančišek navdih za to dobil pri argentinski filozofinji Amelii Podetti. Ta peronistka in Heglova študentka je poudarjala, da je Evropa začela nase gledati drugače, odkar je Ferdinand Magellan z ladjo obkrožil Zemljo. Svet je bil iz Ognjene dežele namreč videti drugačen kot iz Madrida. Obzorje se je razširilo in tisti, ki so na vse gledali iz središča imperija, so začeli odkrivati dotlej neznane reči.

Papež, ki je Podettijevo spoznal kot duhovnik in jezuitski provincial v Buenos Airesu, svoje sklicevanje na obrobja še danes pojasnjuje z njenimi preprostimi ugotovitvami. V pogovoru za glasilo buenosaireške predmestne župnije Villa la Carcova, kjer je veliko barak, je izjavil: »Resničnost bolje vidimo z obrobja kot iz središča. Mi se običajno zadržujemo tam, kjer je vse tako ali drugače pod našim nadzorom – to je središče. Bolj pa ko se od njega odmaknemo, več stvari odkrijemo.«

Zato bi v izbiri krajev, ki jih je doslej obiskal papež Frančišek, zaman iskali geopolitične razloge. Razlogi so namreč veliko preprostejši. Frančišek, ki nerad potuje – kot je sam priznal v pogovoru na začetku te knjige –, hodi po sledovih svojih velikih predhodnikov predvsem zato, da bi na poseben način izkazal naklonjenost in pozornost ubogim ter na rob odrinjenim. Raje obiskuje manjše in s težavami obremenjene države, kjer lahko s svojo navzočnostjo spodbuja dialog, mir, spravo in odpira nove poti.

Vse to nima nič opraviti z ideologijo in kljubovalnostjo tretjega sveta, kot mu očitajo nekateri, ali z leporečjem in praznimi slogani, na katere skušajo Frančiškovo sporočilo skrčiti tisti iz nasprotnega tabora.

To, da v svoja potovanja vedno vključuje srečanja z zaporniki ali obiske najrevnejših sosesk, ni propagandna strategija, ampak pastirska potreba, da bi se v ranjenem človeštvu »dotaknil Kristusovega telesa«. Frančišek tako z osebnim zgledom vabi kristjane, naj se podajo na geografska in bivanjska obrobja – ki so lahko v kakšni pozaobljeni afriški državi ali v sosednji ulici –, da bi se tam srečali s Kristusovim obličjem in se dotaknili njegovega telesa. Drugače povedano: da bi se s pogledom z druge perspektive pustili evangelizirati in »raniti« resničnosti;

da bi jokali z jokajočimi, se veselili z veselimi in jim pokazali nežno, usmiljeno božje obličje.

Zato je na Filipinih, kljub prihajajočemu tajfunu, papež odpotoval v Tacloban na otoku Leyte, da bi potolažil žrtve ciklona Jolanda. V Evropi ni obiskal velikih prestolnic in držav, ampak takšne s turbulentno zgodovino, kot je pretežno muslimanska Albanija, ki je mučeniško trpela pod komunizmom, ali simbolno mesto Sarajevo v Bosni in Hercegovini. Po obisku Braziliije za svetovni dan mladih (SDM), ki je bil še zapuščina njegovega predhodnika, se je med prvim potovanjem po Latinski Ameriki odločil obiskati Ekvador, Bolivijo in Paragvaj, ki veljajo za »obrobne« države. Ko je naslednje leto prišel v Mehiko, se ni hotel odpovedati obisku Chiapasa na skrajnem jugu, kjer živijo avtohtoni prebivalci. Svoje potovanje je končal v obmejnem mestu Ciudad Juárez, kjer je tiho opazoval mejo, ki jo veliko Mehičanov poskuša prečkati v obupnem iskanju lepše prihodnosti.

V tej knjigi sem skušal čim bolj neposredno opisati mednarodna potovanja papeža Bergoglia, od SMD v Braziliji julija 2013 do Lunda na Švedskem oktobra 2016. Knjiga se konča z zgodbo iz zakulisja papeževih poletov. Z njo nisem želel delati geopolitične analize ali ocenjevati uspešnosti potujočega papeževanja. Pač pa menim, da je v času, ki je poln razlagalcev, prva naloga novinarja objektivno poročati o dogodkih, ki jim je bil sam priča. Bralec teh strani pa naj presodi, ali mi je to vsaj delno uspelo.

Knjiga o mednarodnih potovanjih papeža Frančiška bi bila nepopolna, če je ne bi začel s presenetljivim prvim odhodom kakega rimskega škofa na skrajne meje Italije, 8. julija 2013. Frančiškova odločitev za obisk otoka Lampeduza sredi Sredozemskega morja, čigar globine so postale grobnica tisočev otrok, žena in mož, ki so bežali

pred vojno in revščino, ni nastala za mizo. Sprejel jo je sredi junija, po novici o potonitvi še enega od nešteti čolnov z begunci. Rodila se je iz bolečine in sočutja do tragično umrlih. Papež je želel obisk opraviti brez navzočnosti vladnih organov, politikov in celo sicilijanskih škofov. O sprejemu povabila lampeduškega župnika, dona Stefana Nastasija, je obvestil samo agrigentskega nadškofa Francesca Montenegruja.

Na Lampeduzi je ostal le štiri ure. Med pomolom in župnijsko cerkvijo se je pogovarjal z begunci in prosil božje odpuščanje za »poboj nedolžnih« – 25.000 utopljenih v dvajsetih letih. Mašo je obhajal na oltarni mizi, ki so jo postavili v star ribiški čoln, v roki pa je držal pastirski križ, predelan iz vesla, s katerim so priveslali begunci.

Vse je pozval, naj se prebudijo iz »srčne anestezije« in »brezbrižne globalizacije« ter pridejo ven iz svojega »milnega mehurčka udobja, v katerega so se zaprli«. Posvaril je »tiste po vsem svetu, ki s svojimi odločitvami povzročajo to tragedijo« in pozval vse k »pogumnemu sprejemanju obupancev, ki iščejo boljše življenje«. Opozoril je na »verigo smrti, ki preliva bratovsko kri«, obsodil zaradi postavljanja zidov sebičnosti »družbo, ki je pozabila na solze in sočutje«, in vprašal: »Ali na svetu sploh kdo objokuje te brate in sestre?«

Lampeduza, »vstopna vrata v rane sveta«, je bila nepričakovan in presunljiv začetek potovanj ostarelega rimskega škofa na številna obrobja in »skrajne meje sveta«; tam je objemal in prejemal objeme, tolažil in našel tolažbo, jokal in drugim brisal solze. Odpravil pa se je tudi v zemljepisno središče sveta, Srednjeafriško republiko, katere prestolnica Bangui je postala tudi središče krščanstva, ko je teden dni prej kot v Rimu v njej odprl prva sveta vrata in začel jubilejno leto usmiljenja.

STARKA S PERGAMENTNO KOŽO – PAPEŽ FRANČIŠEK O SVOJIH POTOVANJIH

Julij je mesec, v katerem si papež navadno privošči malo oddiha. A poletje 2016 je bilo drugačno. Tri tedne je potoval po Armeniji in na Poljskem, vmes pa imel v Rimu še nekaj izrednih avdienc, kot je bila tista z ubogimi, ki so priromali iz Francije. Za Frančiška oddih pomeni že to, da malo upočasni vsakdanji tempo, si vzame več časa za molitev in branje ter posveti kakšno uro več neuradnim srečanjem. Na »letalskih« tiskovkah pa je papež Bergoglio med dolgimi pogovori z novinarji, ki ga spremljajo po vsem svetu, spregovoril o svojih občutkih, srečanjih in dogodkih, ki so se ga med potovanji še posebej dotaknili.

Opis papeževih potovanj začenjam s pogovorom, ki sem ga opravil z njim v Domu svete Marte, kjer stanuje.

Tam na prostornem hodniku stoji miza s knjigami in darili, ki jih je prejel. Med njimi je veliko razpelo iz pihanega stekla, okrašeno z zlatom in dragimi kamni. Na skrinji pred vhodom v papeževo skromno stanovanje pa leži »javni« kipec spečega svetega Jožefa, velikega zaščitnika Cerkve, molčečega junaka in Jezusovega skrbnika v prvih letih njegovega življenja v Nazaretu. Pod ta kipec, v skladu z dolgoletno pobožnostjo Jorgeja Maria Bergolia, obiskovalci podtikajo listke s prošnjami za razne potrebe. Papež pa ima tudi svojega »zasebnega« spečega Jožefa. Leži na kredenci v njegovi delovni sobi, ki je vedno polna knjig in dokumentov.

Uniformirani švicarski gardist, ki je stal pri vratih in je, verjetno zaradi poletnih dopustov, opravljal tudi naloge receptorja, me je najavil: »Vaša svetost, vaš gost vas čaka.« Frančišek je takoj prišel in me povabil v sprejemnico, kjer na stenah visijo slike mozaikov patra Rupnika.

Vaša svetost, ali radi potujete?

»Ne, če sem iskren. Nikoli nisem maral potovanj. Ko sem bil škof v Buenos Airesu, sem v Rim odšel le, če je bilo zares nujno, drugače pa ne. Vedno mi je bilo težko zapustiti škofijo, ki je za škofa kakor žena. Poleg tega sem bolj zapečkarški. Počitnice so zame to, da si lahko vzamem nekaj več časa za molitev in branje. Za oddih nikoli nisem potreboval spremembe okolja ali zraka, čeprav je tudi to včasih dobrodošlo, na primer v postnem času, ko gremo vsi iz rimske kurije za en teden v Ariccio na duhovne vaje.«

Ste na začetku svojega pontifikata predvidevali toliko potovanj?

»Ne, sploh ne! Kot sem rekel, nerad potujem in si tega še predstavljal nisem.«

Čemu ste si potem premislili? Kako se je vse začelo?

»Moja prva pot, ki je vodila na italijansko Lampeduzo, ni bila vnaprej načrtovana. Nobenega uradnega povabila ni bilo. Začutil sem, da moram oditi tja, ker so me ga-

nile in pretresle novice o migrantih, ki so utonili v morju – otrocih, ženskah, mladih moških ... Kakšna tragedija! Videl sem presunljive prizore reševanja preživelih in slišal pričevanja o velikodušnem gostoljubju prebivalcev Lampeduze. S pomočjo sodelavcev sem organiziral kratek obisk, ki je bil zelo pomemben. Temu je sledilo potovanje v Rio de Janeiro na svetovni dan mladih, ki je bilo že dolgo na koledarju. Papež se teh dni vedno udeleži. Janez Pavel II., ki je napovedal SDM v Kölnu leta 2005, se je nekaj mesecev prej vrnil k Očetu, zato je tja namesto njega odšel njegov naslednik Benedikt XVI. To je bilo njegovo prvo papeško potovanje in obenem prvi obisk domovine po imenovanju. Moje potovanje v Rio de Janeiro, ko sem se kot papež prvič vrnil v Latinsko Ameriko, ni bilo nikoli vprašljivo.«

Se razume, saj je SDM dogodek, ki ga papež ne sme zamuditi. Kaj pa druga potovanja?

»Po Riu je prišlo drugo vabilo in nato še eno. Preprosto sem odgovoril 'naj bo' in se pustil odpeljati tja. In zdaj čutim, da moram potovati, obiskovati Cerkev in tako gojiti semena upanja.«

Kako naporna so za vas mednarodna potovanja?

»So naporna, a jih zaenkrat še lahko prenašam. Morda so zame bolj naporna psihično kot telesno. Potreboval bi več časa za branje, za pripravo. Potovanje niso samo dnevi, ki jih preživiš na obisku v neki državi. Potrebna je tudi priprava, ki ponavadi sovпада z vsemi drugimi re-dnimi opravili.«

Ste v ustaljenem protokolu papeških potovanj kaj spremenili?

»Ne veliko. Poskušal sem, na primer, odpraviti reprezentančna kosila. Razumljivo je, da se vladni predstavniki obiskane države in sobratje škofje želijo poveseliti skupaj z gostom. Nič nimam proti obedovanju za skupno mizo. Ne pozabimo, da je evangelij poln zgodb in pričevanj o tem: Jezus je svoj prvi čudež naredil na poročni gostiji. S prihodom na dom in skupnim obedovanjem je ljudem izkazoval pozornost in usmiljenje, čeprav je bilo to v nasprotju z družbenimi običaji, kot v primeru obiska pri cestninarju Zaheju. Spomnimo se, da je tudi po vstajenju jedel z učenci, da bi jim dokazal, da ni duh. Kadar pa je moj dnevni urnik prenatrpan z dogodki, kot se pogosto dogaja, raje kaj na hitro pojem. Zadostuje mi malo riža in zelenjave. Navadno obedujem v najožjem krogu: z apostolskim nuncijem obiskane države in odgovornim za organizacijo potovanja. Prej je bil to dr. Alberto Gasbarri, zdaj pa monsinjor Mauricio Rueda Beltz. Zraven so še poveljnik vatikanskih orožnikov, Domenico Giani, z dvema žandarjema, dva švicarska gardista in moja osebna strežnika, ki sta družinska očeta in se odlično spoznata na svoje delo.«

Zakaj pa, v nasprotju z vašimi predhodniki, ne jemljete s seboj na pot tudi posebnih tajnikov – monsinjorjev Fabiána Pedacchia in Yoannisa Lahzija Gaida?

»Zato ker ju med potovanjem ne potrebujem. Zadostujejo mi moja strežnika, ceremoniar in ostali iz spremstva. Pustim ju, da še naprej opravljata svoje delo, s kate-